

KNIHOVNICTVÍ V SOUSTAVĚ POVOLÁNÍ A KATALOGU PRACÍ

Ivan Tomší, Ministerstvo práce a sociálních věcí v Praze

Ke zvýšení efektivnosti procesu zprostředkování, rekvalifikací a poradenství pro volbu povolání v rámci politiky zaměstnanosti a zároveň ke zvýšení prokazatelnosti nároků zaměstnanců rozpočtových a některých příspěvkových organizací na základní složku jejich platu, tj. platového tarifu má Ministerstvo práce a sociálních věcí zpracovat soustavu povolání. Na základě kvantifikace potřeb trhu práce podle jednotlivých povolání se budou poskytovat zásadní informace sféře vzdělávání o požadovaném profilu absolventů a tím i o žádoucích proporcích vzdělávacích programů škol. Předpokládá se, že povolání budou dále základnou pro stanovení předpokladů pro výkon jednotlivých živností, stejně jako se mohou na jejich základě stanovovat předpoklady pro výkon některých prací, například ve zdravotnictví, poradenství apod. Jedná se tedy o nástroj obecné komunikace, jehož prostřednictvím budou komunikovat orgány státní správy, vzdělávací instituce, profesní svazy a sdružení, sociální partneři a občané.

Jednou z nejdůležitějších oblastí, kde se bude soustava povolání důsledně a závazně užívat je oblast odměňování zaměstnanců rozpočtových a některých příspěvkových organizací. Uspořádáním příkladů prací v katalogu prací do povolání by se mělo docílit jeho snazší používání, vyšší prokazatelnost platových nároků a účinnost kontroly. Práce na novém katalogu prací budou ale vedeny rovněž snahou o zvýšení jeho diferenciací účinnosti, která se projeví zvýšením počtu platových tříd. Hlavním důvodem navrhovaného vyššího počtu platových tříd je

- zvýšení diferenciací účinnosti platové soustavy, tj. vyšší platové rozlišení prací různé složitosti, odpovědnosti a namáhavosti,
- zvýraznění platových rozdílů mezi různými stupni orgánů státní správy a tím zajištění personální prostupnosti mezi nimi,
- zohlednění požadavků některých resortů na tvorbu vlastních personálních (kariérních) systémů (armáda, diplomatická služba, policie),
- zohlednění členitější struktury orgánů státní správy, zejména vyšších územně správních celků, a uspořádání prací, které se změnilo od roku 1993, kdy současně platný katalog vznikal,
- napravení některých nerelací, ke kterým došlo vnějšími nesystémovými zásahy při tvorbě katalogů prací,
- a dále omezení rozsahu některých zvláštních příplatků.

S nabytím účinnosti novely zákona o platu se počítá 1.7.2000; se zařa-

zováním zaměstnanců do vyššího počtu platových tříd se však počítá od 1.1.2001.

Nový katalog prací (příloha č. 1 příslušného nařízení vlády) by měl být připraven současně s nabytím účinnosti novely zákona o platu (1.7.2000). Do připomínkového řízení by měl být rozeslán během 1. čtvrtletí, takže definitivní věcná podoba by měla být známa na počátku příštího roku. K jeho zpracování zbývá polovina roku.

Ke zvýšení objektivit zařazování prací do platových tříd byla zpracována rozborová metoda hodnocení složitosti, odpovědnosti a namáhavosti prací. Základním principem analytické metody je posuzování intenzity působení faktorů, kterými jsou hlediska vymezena, u každé hodnocené práce jednotlivě za každé hledisko této metody. Hlediska jsou pro tento účel odstupňována od nejnižší do nejvyšší úrovně v několika intenzitních stupních a ke každému je přiřazena určitá bodová hodnota. Zařazení práce do platové třídy je pak dáno součtem dosažených bodových hodnot za všechna hlediska.

Při volbě a vymezení jednotlivých hledisek se vycházelo z doporučení mezinárodních úmluv a konvencí (úmluva č.100/1951, o stejném odměňování pracujících mužů a žen za práci stejné hodnoty publikovaná pod č.450/1990 Sb. a úmluva č.III/1958, o diskriminaci (zaměstnání a povolání), publikovaná pod č.465/1990 Sb., čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), a ze zkušeností z dosavadního hodnocení složitosti, odpovědnosti a namáhavosti prací a zařazování zaměstnanců do platových tříd. Při definování jednotlivých intenzitních stupňů se vycházelo z podkladů daných platnými právními předpisy (stupně školního vzdělání, působnost orgánů státní správy, pravomoci příslušníků policie apod.) a ze závěrů a doporučení výzkumné sféry (odstupňování fyzické, smyslové a duševní zátěže) nebo z třídění používaných v jednotlivých oblastech rozpočtové a příspěvkové sféry (kategorizaci technických zařízení, stupňování dalšího vzdělávání apod.).

Hledisky pro zhodnocení složitosti, odpovědnosti a namáhavosti práce konkrétně jsou:

- nároky práce na odbornou přípravu danou školním vzděláním a další odbornou přípravu, které se vyjadřují hlediskem **odborné přípravy** a hlediskem **druhu a rozsahu dalšího vzdělání**,
- nároky práce na praktické znalosti, dovednosti, zručnost a zkušenosti, které se hodnotí hlediskem **praktické znalosti a dovednosti**,
- bezprostřední složitost předmětu práce a pracovní činnosti se vyjadřuje hlediskem **složitost objektu vykonávané práce a pracovního procesu**,
- úroveň a intenzita pracovních vztahů a složitost předmětu těchto vztahů se hodnotí hlediskem **složitost pracovních vztahů**,
- úroveň organizačních, řídicích a územních vztahů a jejich složitost se vyjadřuje hlediskem **organizační a řídicí náročnost a územní působnost**,
- pravděpodobnost, velikost, ovlivnitelnost a odstanitelnost škod, které mohou vzniknout v důsledku výkonu práce se hodnotí hlediskem **odpovědnost za škody**,

- míra ohrožení zdraví a životů dalších osob se hodnotí **odpovědností za zdraví**,
- analytická metoda dále hodnotí **zátěž fyzickou a zátěž psychickou a smyslovou**,
- míra ohrožení vlastního zdraví a života při výkonu práce a další negativní vlivy se hodnotí hlediskem **negativní vlivy práce**,
- mimořádné fyzické předpoklady, tvůrčí a jiná představivost, empatie a jiné mimořádné schopnosti potřebné k výkonu práce se hodnotí hlediskem **mimořádné vlastnosti a schopnosti požadované při výkonu práce**.

Za pomoci této metody budou hodnoceny práce ve stálé pracovní skupině, složené ze zástupců jednotlivých oblastí rozpočtové sféry.

Oblast knihovnictví spadá do působnosti Ministerstva kultury. Zpracování návrhů jednotlivých povolání však musí zajistit odborníci, kteří mají přehled o této oblasti, o současné i budoucí podobě prací. Tito odborníci se budou vyjadřovat i k návrhům povolání, která sice spadají do působnosti jiných institucí, ale běžně se v oblasti knihovnictví vykonávají, například tvorba a užívání počítačových produktů, komunikačních technologií, příp. další technické, správní, ekonomické a jiné činnosti.